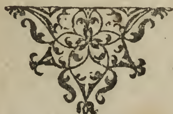

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

DE CONSANGUINITATE AURI, SACCHARI ET SPIRITUS VINI.

TRACTATUS BREVIS,
PERSPICUUS TAMEN.

In quo oſtenditur, nihil ferè ad conſervationem Naturæ humanæ majus & efficiùs his tribus inveniri poſſe, adeò quidem, ut ex iis debito modo junctis, ſingulariq; & arcaho artificio combinatis, Auroq; per ea ad tincturam inſtar Solis aut Rubini ſplendentis reſoluto, Aurora quædam Philoſophorum conſurgat, imò Carbunculus, quàm plurimis humani corporis infirmitatibus ſalutaris.

Conſcriptus
AUTORE
Hoc Viro ſancta cos nidet.

GISSÆ, Typis CASPARIS VULPII. 1659.

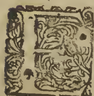
PRÆFATIO AD LECTOREM.

Onscripseram nuper in gratiam cujusdam amici, cui quædam auri tinctura in delitiis erat, brevem tractatum de consanguinitate Auri, Sacchari & Spiritus Vini, non ut publici juris fieret, sed ut haberet, quid de illâ Medicinâ sibi promittere posset. At cùm præter spem in cujusdam alterius manus sub fide secreti incidisset, vix ille secretum tenere potuit, quominùs id, quod suum non erat, divulgaret, & mutilatè, additis quibus-

dã inconvenientibus, & à naturâ planè alienis id publicis typis exprimi curaret. Non parùm id fatigavit mentẽ meã, quæ hactenus circa vera & non adulterinæ philosophiæ chymicæ, occupari voluit, arcana. Detestatus itaq; hominis, nescio cujus, plagium, fœtum meũ genuinis edo literis in lucem, ne plus attribuatur illi potabili auro, quàm par est. Usum experientur illi, qui ejus periculum facient in morbis aliâs periculosissimis. Scio enim præstantiora longè possidere naturam, quæ melius est ob ingratos plagiisq; assuetos, silentio premere, quàm publici juris facere.

DE AURO.

Etsi ex auro non fit aut conficitur lapis ille, toto orbe decantatissimus, neque nisi solis doctrinæ filiis cognitus, Philosophorum appellatus, omnesq; oleum perdunt atque operam, qui existimant, esse illud veram materiam, prout ex *Sendivogio, Rogerio Bacone, in Speculo Alchemiæ, Via Veritatis, & libello illo, qui inscribitur* der Alte Ritterkrieg/aliisq; quàmplurimis, qui sinceriori præ aliis calamo secretum illud naturæ maximum, licet ænigmatibus involutum, singulariq; scriptionis genere tectum literis evulgârunt, satis manifestum evadit: Creditum tamen semper est, neq; id sufficientibus destituitur probationibus, auro maximam inesse vim & efficaciam, ad propulsanda non solùm varia morborum genera, sed & ad roborandam conservandamq; humanam Naturam; Unde & Solis terreni nactum est nomē, procul dubio ex similitudine, quam habet cum Sole cœlesti. Quemadmodum enim Sol cælestis, secundùm modernos Astro-

logos, in cœlo im̃obilis esse creditur, circa quē tamē omnis cœli exercitus cũ ipsâ terrâ moveatur, atq; sic omninò universi centrũ statuitur: ita quoque aurum est in medio positum mortalibus, circa quod omnes laborant homines, Reges, Principes, Nobiles, Ignobiles, cives, rustici, literati, illiterati, senes pariter ac juvenes, viri ac fœminæ, & denique quotquot in mundo degunt. Hinc quæritur in Oceano, investigatur in remotissimis Indiis, eruitur ex terræ cavernis, paratur arte, nullisq; parcitur laboribus & sumptibus pro auro acquirendo, licet auro pretiosior sit sapientia, meliusq; agerent mortales, si relictâ auri fame hanc quærerent. Et quemadmodum à Sole cœlesti omnia habent calorem, vigorem, motum & incrementum, nisi enim ille velut Imperator in cœlo constitutus in omnia suum spargeret lumen & radios vitales, protinùs omnia in antiquum reverterentur chaos sine lege volitatura: Ita & Sol terrenus, aurum, animos addit mortalibus, ut neq; timeant profunditates abyssi, neque Oceani vastitatem, neque ferri aciem, imò neque ipsam mortem. Quantus, Deum immortalem! ergò ex auro in hominum animis calor, quantus exinde motus!

motus! Si curas humanas paululùm accuratius excutias, omnes illæ auri gratiâ suscipiuntur, tot illius causa in mundo contentiones, tot bella, tot navigationes, tot egregia facinora, ut quicquid natura non potuit persuadere, persuadeat aurum: Aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat saxa potentium. Imò, ob aurum quælibet res habet valorem: ob aurum honorantur vel insipientes, pessimo licet exemplo, quo solis divitibus licet esse magnis & in hominum opinione prudentibus, *cùm tamen ille dives verè propriéque vocetur, qui valet eloquio, ingenio, prudentiâ & arte*, donis ejusmodi, quæ nec latronum avara manus rapere, nec fallax devorare pontus potest. Neq; enim vel color, vel compages, vel pretium auri tantum est, ut non alia inveniri possint colore ipsum excedentia, compage & pondere æquantia, pretio superantia. Neque enim semper in usu mortalibus aurum fuit, ad rerum permutationes. Antiquissimi Reges, quod egregiè monstrat *Ioan. Franciscus Mirandulanus*, non aurum signarunt neque argentum, sed æs; imò & ipsum æs Corinthiacum auro longè pretiosius fuit habitum: unde ex Sacris discimus, Esdram, rerum poti-

to Xerxe, thesaurariis ex genere Sacerdotum restituisse vasa ærea, quæ penderent duodecim talenta & æstimarentur auro pretiosiora. Dum tamen singulari Solis Lunæq; conjugio in terræ visceribus aurum productum est, suique splendoris & eminentiæ genealogiam nō ex liventis faciléque liquabilis plumbi leproso deducit sulphure aut mercurio, sed purissimā elementorum materiam, purissimasq; spiritus mundani partes agnoscit progenitores, atque in eo distat à Saturno, quòd hic sit corpus immundum & imperfectum, ex argento vivo impuro, non fixo, terreo, fæculento, aliquantulum albo in manifesto & rubeo in occulto, & ex tali sulphure adustibili ex aliquâ parte procreatum, deficiatq; eidem puritas & fixatio cum colore & ignitione: A Jove v. quòd hic sit corpus magis mundum quidem, sed imperfectum, constetq; ex argento vivo partim fixo, partim non fixo, cum similis naturæ sulphure, albo in manifesto & rubeo in occulto, ast sine perfectâ digestione & concoctione; Portòq; à cæteris metallis, quòd illa sint fæculenta, impura, non satis compacta, ponderosa, fixa, licet in ferro nimis fixus sit Mercurius, atque eodem modo sulphur, sed coinquinata.
Aurum

Aurum verò corpus sit perfectum ex argento vivo, puro, fixo, claro, rubeo & ex sulphure mundo, fixo, rubeo, non adurẽte generatum. De quibus videatur *Rogerius Baco in Speculo Alchymiæ*, hinc meritò illud inter metalla primum obtinet locum, Rexq; eorum appellatur, dum cæteri servitium præstant planetæ, atque ad eandem perfectionis metam collimant, sed nonnisi per Regis mortem, quo ipso tamẽ neminem velim intelligere Aurum vulgare, sed philosophorum, quod nostrum vocant, auro tantò pretiosius, quantò pater pręstat filio.

Cæterùm non hîc instituti mei ratio est, manuductionem scribere ad magnum philosophorum opus, de quo præter innumeros nuper satis pulchrè & clarè egerunt *Sendivogii filii*, ob doctrinam ita appellati, in parvo quidem, sed magni momenti tractatu *de Sale philosophorum*. Qui enim de ejusmodi secreto multas implent paginas, illi nihil efficiunt, nisi ut invidiam & odium aliorum in se suscitent, inhonestisq; se onerent titulis, non quidem ex merito, sed perversâ hominum malitiâ. Secretum itaque illud secretum maneat, dum non omnibus licet adire Corinthum, nisi quos

æquus amavit Juppiter, aut ardens evexit ad æthera virtus. Sufficiat, si demonstrẽ, quo pacto ex auro, pretioso illo metallo Medicina fieri possit, Solis prorsus æmula, auroramq; ipsã planè referens, ipsumq; imitans fulgorẽ pyropi, unde humana infirmitas maximũ habeat solatium in longis desperatisq; morbis, vitáq; sine molestiâ conservari possit. Regium enim planè Medicamentum est, quod colore, odore & sapore gratissimum facilè omnibus cæteris palmam præripit, unde & magis æstimandum, atque instar pretiosissimi thesauri custodiendum.

Existimatum est à multis, aurum aliquod potabile per artem fieri non posse, naturæ humanæ amicum & congruũ, propterea, quòd vel hydrargyrum, vel aquæ, quæ fortes & regiæ appellãtur, ad recludenda ejus penetralia adhibeantur, quæ verò sanitati nostræ planè adversentur. Plausibiliter hi argumentantur, ut proinde hodienum apud plerosq; Medicos ejusmodi solutiones auri rideantur, & floccifiant, omninoq; pauci sint, qui sic solutum, vel alio corrosivo sale reclusum ausint adhibere, quãvis neq; mihi ignoti sint nonnulli, qui maximo cum successu ægris Epilepticis adhibuerint.

rint. Sed abundet quisque suo sensu; neque enim jam cum illis sciolis altercabor, qui naturæ sinum non sunt ingressi, destituti face & Sole; Ex vitriolo enim fiunt optimæ Medicinæ, & ex nitro haud sequioris conditionis, ut omnes omninò potestates Naturæ in vitriolo reconditas esse scribere haud fuerit veritus, *Petr. Johan. Faber Castrino vidarensis*: alia silebo & alios; ut neq; præterea salem sive communē, sive armoniacum, ex quibus, vel alterutrius saltem admistione, aqua fortis in aquā Regis soli Auro conveniens abit, usibus tamen in vitâ communi & Medicinâ accommodatissima & maximè necessaria. Et annon experientiâ commonstrari potest, aquam regis in quo Sol solutus longâ digestione dulcescere planè, atque abire in pretiosissimum medicamē. Certè pulvis ille Hollsaticus, hodie adeò commendatus, atque in potissimorum Principum aulis jam cognitus, quid aliud est, quàm caput mortuum aquæ fortis & Sal inde extractus? Nihilominus tamen tutò intra corpus assumitur. Et dum hydrargyro utuntur aurifices ad deaurandum, non tamen illud impedit, quò minùs in regiis adhibeantur inauratæ pateræ mensis. Parùm ergò profici-

ent,

ent, qui contra aurum potabile cum aqua regis argumentantur, aut cũ hydiargyro; cùm in hoc per ignem, in illo verò per affusiones aquarum simplicium, imò pluviæ destillatæ, omnis inde corrosiva qualitas auferatur. Unde maximi nominis Philosophus Chymicus, *Cornelius Drebbelius*, qui ob inventionem perpetui mobilis, (de quo ad Jacobum Angliæ, Scotiæ, Hyberniæ & Franciæ Regem extat Epistola) adhuc infamâ est, & cui ratio conficiendi arcanum philosophorũ non incognita fuit, prout ex incomparabili illius *de Elementis tractatu* notum evadit, *capite 5. de quinta essentiâ*, planè illum modum non detestatur, quin potiùs approbat, additq; medicamentum illud sive auri quintam essentiam, ita præparatam, ad miraculum omnes morbos sanare, præditamq; esse quibuscunque facultatibus quintæ essentię universali virtute correspondentibus. & quid non præstitit *Francisci Antonii Philosophi & Medici Angli* aurum potabile? licet illud longè adhuc abfuerit à Secreto philosophorum? Legi certè potest de eo ipsius Assertio & Apologia. Et cuilibet sanè in suâ arte credendum, inprimis, ubi non refragatur experientia. Neque statim illa contemnenda,

quæ

quæ non protinùs summa sunt, namq; non ignotum mihi, neque ejus aurum potabile ſi- Mercurio, ſulphure & ſale communibus & nonnullis aliis paratum fuiſſe. Etiam in parvis ſæpe Deus magnus eſt, neque adhuc totius naturæ ambitus recluſus. Dies diem docet, & nox nocti indicat ſcientiam. Unde & *Johannes Franciſcus Mirandulanus*, etſi in libro primo de auro cauſam agit contra illos, qui aurum præferunt, ſeu ratione pretii antiqui, ſeu ratione utilitatis in vitâ communi, ſeu ratione medicinæ, ſeu ratione potabilitatis, ſeu ratione diuturnitatis & conſtantiæ, ſeu ratione pulchritudinis & ſplendoris, ſeu ratione teſtimoniorum deſumptorum ex ſacris literis, ſeu denique ob gratiam, quam geſtantibus conciliat, tamẽ fateri cogitur, *Antonium*, *Chirurgum* ſuum matronam ex foro Cornelii phthiſi morientẽ paucis diebus ab ipſa tabe liberam ſanitati priſtinæ reſtituiſſe, ſolo potabili auro, quod ex ipſius patrui Nicolai confecerat diſciplinâ, additque ex librâ unâ ejus metalli ſolutâ in humorem vel uni non Regi modò ſed regioni medelam adferri poſſe, licet inter mille mortalium myriadas vix inveniantur quindecim viri, qui aurum potabile quærant,

rant, & inter illos vix duo ſint, qui potionis aureæ conficiendæ ſcii gnariq; ſint.

Hæc verò talia non adduxi, tanquam mihi animus ſit, perſuadere viris in chymiâ eruditis, verum & ſolum menſtruum aperiens receſſus auri eſſe aquas regias. Sufficiat illos, qui ſic ſentiunt non planè errare, atque ex his demonſtratum eſſe, maximam auro ineſſe vim & efficaciam, quocunque tandem modo recludatur ad ſanitatem corporis humani conſervandam. Nam aliud adhuc in Naturâ eſt menſtruum, ſal aliud, & ſulphur aliud, quo amicè liqueſcit Sol ille terrenus & in liquorem blandum fermè nullo abhibito igne, ſolâ philoſophicâ ſublimatione faceſſit, de quo jam agam, modò hoc ſimul addiderim, neque antiquos Medicos ab auri uſu in Medicinâ abſtinuiſſe. *Plinius* enim & *Dioſcorides* teſtantur, auri crudi ſed obrizi limatam ſcobem, id eſt ramentum quàm tenuiſſimum epotum maximo & mirabili auxilio eſſe homini. Unde & ab *Avicennâ* præſcribitur in doloribus & tremoribus cordis, in triſtitiâ animi, in melãcholiâ, in paralyſi; teſtaturq; quotidiana experiẽtia, plurimos convaleſcere ex potu in quo aurum candens extinctum eſt. Et quid obſe-

cro

ero sibi volunt tot medicamina, quorum classes in pharmacopæâ Augustanâ aliisq; eruditissimorum virorum libris explicatæ sunt, in quibus aurum reperitur? quid aurea Alexandrina, quid tot pulveres cordiales, quid aquæ apoplecticæ, quid pulveres Marchionis & epileptici tam splendidè ostendunt aurum, si hoc pretii potiùs, quod abominandum esset, & non ûsus gratiâ esset illis intermixtũ? Dicant v. alii quicquid velint, una experientia melior, quàm mille rationes, cùm ratio in facilimis decipiatur, & quotidie sui ruinã expectet ab experiẽtiâ. Quod si ergò Sol Terrenus tantæ est virtutis & efficaciæ dum adhuc compactus est, quantæ erit utilitatis & potentiæ, dum à compedibus quibus constrictus est, liber in undam vel ipso Tago feliciorem facessit.

Omnis enim qui corporeo stat carcere clausus
Spiritus & membris terrenis consociatur
Est miser haud dubiè, donec solvatur ab illâ
Cõpede & æthereas redeat jam liber ad auras.

Sed quærat forte aliquis, an radicaliter solvatur, ut sit medicina salubris?

Respondeo, qui hoc inquirunt, illi produnt suam in rebus metallicis inscitiam, ignorantq; duplex sulphur, & duplicem Mercurium in

quâ-

quâcunque re metallicâ. Namq; primò in metallis reperitur Sulphur quoddam externum, quod per certa menſtrua certisq; laboribus evocari & ſeparari poteſt, licet difficulter, propterea, quòd originalem metalli labem contineat, uti de eo ſulphure in Mercurio accuratè philoſophatur Adeptorum particeps incompatabilis Helmontius: deinde Sulphur quoque internum, hoc ipſi Mercurio metallico adeò eſt unitum, ut ab omni corroſivo intactum maneat, non minùs quàm à deſtructionibus ignis & aëris, unde vel cum Mercurio manet vel prorſus avolat cum eo. Illud ergò per artem eſt ſeparabile, prout præfatus Helmontius docet in lithiaſi capite 8. de externo Sulphure Veneris, & in tractatu Butler circa finem & in progymnaſmate Meteori §. 14. & ſequentibus. Unde & externum hoc, ſed à labe originali purgatum in Medicinam à Deo datum eſt, internũ ſeparari nequit, ideóq; facilius eſt aurum conſtruere: quàm deſtruere. Imò totalis mundi ruina ſequeretur, ſi omne diſſolvens in intimam diſſolvendi radicem penetraret. Ergò nemo inquirat totalem metalli recluſionem & ſeparationem ſulphuris interni à Mercurio interno, cùm hoc fieri nequeat

queat in auro, nisi per unicum liquorem constructivum: in Mercurio verò planè ἀδύνατον sit. Nobis autem hoc loco non est sermo de arcano Adeptorum, sed de medicamento nobili sulphuris externi participe. Et quem in finem, obsecro Te, qui hoc inquiris, existimas, radicaliter aurum solvi debere, an ut à nostro stomacho digeratur & velut alimentum ab eo subigatur? Demens es, qui hoc tibi futurum fingis! Mineralia n. nulla sui commistione, sed solo velut aspectu peragũt munia sua & scopos dotiũ suarũ assequuntur, quod de argẽto vivo, Vitriolo, aliisq; manifestũ est, & *in lapide Butler* Helmontius conspexit, quæ nimirum & alia infinita sine viriũ suarum diminutione, roboris aut ponderis decessu suas dotes in infinitũ explicant. Liberè n. agunt citra sui dissolutionem aut interitum, citra sui penetrationem, introadmissionem, commisturam & commutationem, liberè etiam agunt eminùs in succensum vel sopitum Archæum, solo quasi aspectu, irradiatione vel ejaculatione suarum virium in medio productarum, retentis adhuc pristinis & non mutatis pondere & proprietatibus. Unde non opus est arcana illa unquam abire in alimentum, quia de-

ſtinata ſunt ad pharmaca, id eſt, ad illuminationem & reparationem, non commixtionem, ad modum lucis, quæ per univerſum orbem ſuos ſpargit radios lumineq; vitali omnia implet ſine ſui diminutione; & ad modum donorum intellectualium, de quibus videatur *Phyſica reſtituta.* Incipiunt namq; in ſtomacho radium directum ſuarum virium ac virtutem dotalem exponere & quorſum à Deo ſunt ditata, ex quo demum in totum corpus ſpargitur hauſta in Archeo vis radialis irrorata & ſanitas inde ſuccedens avidè ſuſcipitur. Apparet ergò jam ſcopus & finis, quo pacto ſæpè aurum, argentum & cruda alia metalla ab antiquis fuerint immixta compoſitis medicamentis, etſi fortè accuratam rationem ignorârint. Quod ſi v. metalla referantur & mineralia, jam evadunt ſpecula quædā lucentia, liberanturq; eorum virtutes & agunt lumine dotali & contactu vitali, unde penetrant illuminantq; Archeũ à ſuis erroribus, furoribus atq; defectibus longè felicius, quàm cùm eſsẽt ſpecula auri, argenti, Martis, Veneris &c. clauſa, licet nunquam concedant in ſubſtantiam alendis atq; augendis partibus idoneam. De quo præter ipſam veritatem, quæ in propatulo

patulo eſt, legatur ulteriùs Philoſophus per ignem Helmontius, in tractatu de Verbis, herbis, & lapidibus. Sed ad Saccharum propero.

DE SACCHARO.

Beneficio Sulphuris communis & in officinis proſtantis omnis argentea moneta probari poteſt, adeò quidem, ut quantum boni, quantum ſequioris in eâ ſit metalli, probari poſſit per illud, invento centum boum mactatione digno. Et Saturni beneficio, imò etiam Mercurii, pulvis Solis facilè producitur; ut jam ſileã alios pulveres Solis, tum ad deaurandum, tum ad Medicinam utiles. At neſcio, an Sulphur ſit in naturâ, poſt illud univerſale, quod in carceribus ſuis Saturnus concluſit frigore ſuo, melius & felicius ipſo Saccharo; Non jam recenſebo, quæ ſolertiſſimus Chymicus *Angelus Sala, in tractatu peculiari de Saccharo*, poſteritati reliquit: non, quàm illud ſit omnium ciborum condimentum, & cuilibet ætati & ſexui conveniens, imò & amicum. Operæ ſaltem pretiũ me facturum confido, ſi ejus potentiam in reſolvendo auro monſtrem, & quòd ipſo non aliter ac maritus marita aurum delectetur, ſitq; ſaccharum ſingulare

gulare & admirandum sulphur intra sua con dens viscera aurum, naturæ humanæ planè a micum & proficuum. Dicit *Helmontius*, s sulphurei alicujus liquoris propinatione de prehendisse, in sulphure esse remedium ad vi tam longam, prout ex incomparabilis illiu Philosophi per ignem scripto, de arbore Vit liquet; disertisq; verbis pronunciat Auto novi Luminis Chymici, qui Sendivogius, no bilis ille Polonus, à plerisq; censetur, invent aliquâ aquâ, in quâ aurum non aliter lique scat, ac cera ad Solem vel butyrum ad ignem adfuturam rem omni mundo pretiosiorem. Si ergò sulphur commune tantâ superbit ma jestate, totq; gaudet honorum titulis, quid di cetur, obsecro, de purissimo aliquo naturę sul phure, & aquâ velut congelatâ & siccâ, Sac charo nimirum, quod in quibusdam long transcendit sulphur illud commune, modò si ab omni impuritate liberum, fæcumq; ex pers. Cæterùm, ne quis existimet, me hîc as serere velle, aquam illam Sendivogianam sic cam, non madefacientem manus, esse saccha rum; longè illa altioris est indaginis, soloq; ma gnete aut chalybe philosophico parabilis. Se quioris est conditionis Saccharum, & deter

minatione suâ longè illâ est inferius. Aqua tamen est instar vitrioli, coagulata & sicca, solubilis tamen facilimè in aquam, totúmq; φλόγισον & volatile, instar alicujus Mercurii aut sulphuris, unde totum inflammatur ardetq; instar sulphuris, cujus jacturam sanè toties Pharmacopæi experiuntur, quotiescunq; potentiore igne, quàm par est, illud coquunt, unde cum ipso sulphhre simul abit Mercurius, & cum Mercurio sulphur, utpote arctè combinata, neque adeò facilè separabilia, imò & velut ad chalybē lapis scintillas evomit. Si mellis titulo comprehendit Carmine felicissimus Maro aëria & cœlestia dona: haud minori titulo gaudebit saccharum, utpote quod ex rore cœlesti inter cannas suas concipitur, atque deinceps Solis beneficio excoquitur in tam dulcē nostræq; naturæ amicabilē substantiā.

Quærunt Chymici dulcorare omnia medicamenta per digestionem longam, quæ aliâs prima sui separatione à corporibus acria & corrosiva sunt. Non hîc opus digestione, non dulcore. Natura hîc dulcedinem monstrat summam, materiam aptam, modò depuratam; ubi neque longâ digestione opus est, ut aurum solvatur ab ipso, neque longâ coctio-

ne, cùm tam amicum conjugium utriusq; sola absolvat sublimatio quædã philosophica, paucis nota & cognita. Hoc nempe est cœleste illud & nectareum donum Deorum, quod omne id, quod ingratum est, reddit palato gratum, ut proinde non desideretur in regum mensis, neque Principum eduliis, & potulentis, non ut saltem suavitate suâ condiat cibos, sed & ut omnem arceat corruptionem: Unde *Iohan-Baptista Porta lib. 5. Phythognomiæ* non sine ratione scribit: *Ex harundinibus saccharum extrahimus, non solùm id incorruptibile, sed aliis præstat, ne corrumpantur: vulneribus injectum à putrefactione liberat; ex eo solo ingentia vulnera sanari vidimus. Sit igitur familiare saccharum, vitam prolongare cupientibus, quia nec cibum nec humores in ventre putrefieri permittit.* Hæc ille. At inquiat aliquis, cur ergò Philosophus ille ingeniosissimus Helmontius adeò invehitur in pharmaca saccharo condita & obducta? cur ipsum in plerisq; morbis stomachi & uteri hostile pronunciat, in aliis verò adjunctæ medelæ opem non rarò facere ridiculam? Imò, cur ille Saccharum fermento acido stomachi adversari è diametro, ideóq; digestiones facere difficiliores

liores constanter affirmat, utpote lixivio calcis vivæ & argillâ figulinâ clarificatum, putidasq; in eodem feculentias accusat? Nimirum, quales in melle differentiæ, tales etiam in saccharo inveniuntur. Est aliud alio clarius & purius, accusanturq; meritò illi syruporum confectores & in aromatum & radicum conditurâ negligentes artifices, qui impurum puro commixtum retinent, pharmacisq; jungunt, unde non leve damnum ægris accersiri potest. At quis hoc de purissimo atq; âb omni fœculentiâ purificato dicet saccharo? quis non summis attollat laudibus saccharum, in crystallos nitidissimos purissimosq; concretum? Neque tamen officit sacchari illius, quod refinatum appellant sive finissimum, clarificatio cum calcis vivæ lixivio, *primò*, quòd aqua calci vivæ superfusa, tamdiu immota stet, usque omnis calx fundum petierit, & aqua iterum reddatur limpidissima & clarissima. *Deinde*, quòd illa aqua nihil igneæ in se habeat acrimoniæ, qualem calx viva aliàs ostendere solet in cauteriis aliisq; usibus; sed blandam saltem aciditatem degustantibus exhibeat, vimque absterfivam solùm ostendat. *Tertiò*, quòd nihil de sale aliquo calcis vivæ inveniatur in

ſaccharo poſt ejuſdem combuſtionem, uti aliis in rebus deprehendi conſuevit, quę uſtione examinantur. *Quartò*, quòd ipſius calcis vivæ uſus non adeò ſit exoticus & peregrinus, ut non debito modo & chymicè quidem tractata cedat in uſum & ſanitatem mortalium, de quo, qui volet legere poterit Fratrem Baſilium Valentinum, in ſuo tractatu, Vom Alten Stein der Weiſen; podagricis enim & calculoſis magnum & certum quidem exinde reſultat ſolamen. Imò memini, me legere, quoſdam leproſos ex uſu fontis, cui natura calcis ſpiritus miſcuerat, haud ita pridem exorti, ſanitati reſtitutos fuiſſe. Nullum ergò ex calcis adhibitione in ſacchari mundatione periculũ, nulla infelicitas in ſanationibus pertimeſcenda. Et, cur, obſecro, *Helmontius* ſaccharum acido ventriculi adverſari dicit, cùm ipſemet fateatur, tractatu de ſpiritu vitæ, etiam ipſum ſaccharum aceſcere ex fermento ſtomachi? neceſſe enim eſt omnia obedire fermentis, quibus verò ſegnibus & corruptis, quid mirum, interdum optimam medicinam corrumpi? Sed uti dixi, hæc de ipſius ſacchari corpore crudo intelligantur. Interiora ipſius nobis arrident, quæ auro, quâ efficaciam, nihil cedunt.

dunt. *Agricola de Sacharo*, pauca commentatur, extollit tamen ipsius quintam essentiam & cryſtallos rubicundos, ex aliis fortè autoribus ita edoctus, quamvis ipſam quoque alleget experientiam. Sed omnium loco ſit *Iſaacus Hollandus*, *Medicus Chymicus & Artiſta celeberrimus*, qui peculiari de Saccharo edito tractatu, ſed brevi admodùm, monſtrat, quo pacto ex Saccharo ex Inſulâ Maderâ adducto, quinta eſſentia parari debeat, quâ omnes ſpiritus volatiles retineantur & ipſe quoque Mercurius coaguletur; additq́; : Vnd wann man hiervon in den Mund nimmet / so hat es einen Himmlischen Geschmack / der schier keinem andern Geschmack zuvergleichen ist. Vnd ob schon ein Mensch also kalt were / daß er von Kälte beynahe erfroren wer / oder daß er von Natur so kalt were. So er von dieser quinta essentia einnehme / so würde er von stund an eine Natürliche Wärme kriegen / als er alle sein Leben lang nicht gefunden hat / ja ihn solte dünäcken als ob er fliehen könte / also leicht vnd lustig vnd wol wird alles sein getemperirt mit allen Gliedern. Vnd ob es sach were / daß jemand so vntemperirte Hitze hette / daß er sterben müste / vnd so darvon einnehme / er würde

von stund an wieder getemperirt seyn und wol zu paß. Id est, *acceptum & degustatum medicamen ore, incredibili & planè cœlesti jucunditate afficit linguam, & quantumvis homo seu naturâ seu gelu externo extremè frigeat, assumptâ tamen sacchari quintâ essentiâ, ad naturalem redire protinùs poterit caliditatem, qualem nunquam per omnem vitam senserit: imò tantâ animi erit alacritate & levitate corporis, ac si alipedum induisset naturam. Quin & si intemperie calidâ adeò quisquam corriperetur, quâ ipsi moriendum esset, acceptâ tamen hàc medicinâ, ad temperiem rediturus est & sanitatem.* Plura qui desiderat, adeat *Conradum Khunrath in medullâ destillatoriâ*, & inveniet nullum in corpore humano affectũ esse, cui non succurrat sacchari quinta essentia; quæ v. hîc recensere nimis longum esset. O ergò planè cœlestem sacchari naturam! ô sulphur inæstimabile! admiror fæcundam ditemq; Naturam, quæ Te in lucem edidit! adoro Creatorem summum, qui non infimum Tibi inter infinitas creaturas assignavit locum! Felix v. quàm existimatis sacchari & auri conjugium! Certè tantò illud est & erit felicius, quantò incomparabile par, summum metallicum nempe &

pe &summum vegetabile,concretum tamen, licet facilè liquabile, exoptatiori junguntur toro, & in usum humanum tam uberes sanitatis fructus, quos exquisitissimis describere verbis etiam facundissimo impossibile est, producere utrumque natum est.

Cæterùm,non deerunt jam ogganientes, colorem illum auri nostri potabilis non esse ab auro, sed à Saccharo, propterea, quòd vel ipsum solum Saccharum sufficiens sit ad proferendum ex utero suo tincturam rubicundam. Non equidem hoc nego, at si quis videret labores, & quo pacto ante ullius menstrui affusionem, jam tum sulphur auri extravertatur; illum protinùs de suâ opinione facilimè libenterq; decessurum crederem, inprimis eo tempore,quo neque saccharum reclusum est, neque ignem vidit,neque calcinatum est, neque vel oleum aut spiritum de se emittere potuit, tincturæ participem; repagula enim auri jam tum reclusa sunt, sulphurq; illud externum, quod per corpus auri igneo colore lucet, jam tum in suâ purpurâ nitet. Ut neque taceam,non difficile esse,ut Saccharum ab eo separetur, tincturâ nihilominùs se prodente. At consultiùs fieri censeo, si ternarius ille ab-

solvat

ſolvat encyclopædiam medicamenti nobilis, uti ex brevi hoc tractatu patebit. Non ergò à Saccharo illa tinctura; licet dulcedinem Saccharum ſuppeditet, atque mendicamen gratum omninò reddat, ſiliquis tamen à corpore Sacchari planè ſequeſtratis, & ne tantillo quidem, quod nocere ſtomacho aut ulli membro poſſit remanēte: imò potiùs Sal ſaccharinum ſubtiliſſimum vires medicaminis tantò ocyus membris dividit, atque energiam ejus accelerat more aliorum ſalium, quorum ope corpora non recluduntur ſaltem, ſed & pervia fiunt. *Et tantùm de Saccharo.*

DE QUINTA ESSENTIA VINI.

Vinum ſingularis Dei creatura eſt, ad hominis utilitatem facta, primùm quidem à Noacho poſt diluvium deguſtatum, ſed liberius, unde ebrietas & pudoris jactura exorta: ſed convenienti modo uſurpatum, hominis animam, proh, quantum excitat ad lætitiam! Eſt enim planè divinus & cœleſtis liquor, roriſq; & cœleſtis humiditatis principale habitaculum, per vitem, lignum illud tortuoſum, inæquale viſuq; non adeó gratum ex cœlo ter-

râque

râq; hauſtus, beneficioq; Solis in pendulas explicatus uvas, unde deinceps expreſſione & debitâ fermẽtatione in tam limpidã naturæq; humanę amiciſſimã cócedit & digeritur lymphã, quâ ſine neq; Deus homines eſſe voluit, neq; homines placere Deo poſſunt, ſive actiones ejus planè ſpirituales cõſideres, ſive corporales. Unde adhibetur in uſu myſticæ illius actiónis, quâ corpus & ſanguis Chriſti nobis exhibẽtur, in ſanitatis conſervatione, in cordis exhilaratione; in mœroris depulſione, in viriũ corroboratione, ad calamitatis oblivionem, ad ſitis extinctionem, in contrahendis amicitiis, in periculis, in laſſitudinibus, in ipsâ imó mortis horâ, ad extremum refrigerium, de quibus præter quotidianam experientiam teſtimonium infallibile perhibent Sacræ literæ. O dignum ergó laude genimen vitis, quo ipſe Servator in ultimâ carere noluit cœnâ paſchali! ô nectar verè divinum! cui cœleſte illud & immortale nectar, aliquando in alterâ beatiori Vitâ nobis propinandum conferri debuit! ut mirer, quoſdam inventos, ſed ex Satanæ progenie, qui vinum fel tenebrarum Principis Satanæ appellare non fuerint veriti, (contra quos veró militat Rex ille & Propheta ad

ta cor Deifactus *Psal.104.14.15. Os.2.8.c.9.4. Esaiæ 65.8. Ioel.2.24. Mal.3.11.*) atque ideò ab usu in administratione sacræ Cœnæ planè excluserunt, *Manichæos* puto, aliosq; istorum æmulos. Verùm enim verò, ne latius progrediar in vini commendatione, quod utpote moderatè adhibitum in quibuscunque casibus humanis nunquam sine laude existit, ad ipsum vini me accingam spiritum. Est enim vinum liquor ex diversis constans partibus iisq; heterogeneis, aquâ nimirum insipidâ, Spiritu & Sale, & oleo, qualia utpote in destillationibus & separationibus Chymicis inveniri solent, de quibus consulantur alii, qui ex professo de vini naturâ scripserunt. Mihi hoc loco in considerationem veniat Spiritus & quinta ejus essentia, de quâ utpote *Arnoldus de Villâ novâ, Lullius, Paracelsus*, aliiq; quàmplurimi singularia prodidére: esse nimirum nihil in rerum ordine, quod magis sit amicabile & proficuum hominis conservationi, quàm quintam essentiam vini. Est enim hæc spiritui nostro planè amica, avidéq; ab eo rapitur in arterias, & quia facilè in salem commutatur volatilem, ideóq; balsamicam habet naturam & conservat ab omni corruptione, habet-

habetq; cœli planè indolem, protinúsque in cor fine ulteriori digeſtione per arterias rapitur. Imò ipſa eſt oleum, aqua, ſpiritus & ſal. Spiritus ob cœleſtem naturam &, quia, niſi organis vitreis accuratè cuſtodiatur, evaneſcit, planè enim volatilis eſt, & in deſtillatione per ſtrias ſpiritualem & aëriam ſatis oſtendit naturam. Oleum eſt, quia totus inflammatur, atque ſic ignis quoque repræſentat elementum. Sal eſt, quia mordicat, imò & in ore detentus comburit ac veſicat gingivarum epidermida. Aqua eſt, quia libra una aquæ vitæ combita in ſale tartari ſiccato, vix fit ſemuncia ſalis, cæterùm totum corpus fit aqua elementalis inſipida, uti prius erat, teſte Philoſopho illo peritiſſimo & nunquam ſatis laudato, *Ioh. Baptiſta* van *Helmont*, *tractatu de Aurâ vital.* Sal iterum eſt, quia contactu alterius fermenti, nempe ſpiritus ſalis urinæ totus in offam ſubtilem & ſalinam coagulatur, indolemq; ſic inflammabilẽ ſtatim amittit. Oleum eſt, ſubtile tamẽ, imò ſubtiliſſimum, quod ipſius pinguedo ſatis demonſtrat. Aër eſt, imò vita rerum, cùm ſine hâc ne mundus quidem ſubſiſtere poſſit, qui utpote ejuſmodi eſſentiâ univerſali planè conſervatur, & ſui conſervationem

habet

habet per unicum hunc ſpiritum ſive QVintam eſſentiam, de quâ relegantur ſuprà citati autores. Magna itaque in hoc ſpiritu metamorphoſis, magna vis & efficacia. Quid enim mirabilius, quàm ſpiritum ad ſummam homogeneitatẽ reductum, jamq; ab oleo, aquâ & ſale ſeparatũ, nihilominùs ſimul eſſe ſal, oleum, aquam & ſpiritum! quid ipſo efficacius dum vim habet penetrandi & potenter recludendi etiam compactiſſima & ſolidiſſima corpora? Sed, ne quis hoc intelligat de aquâ vitæ communi ex fæcibus vini deſtillatâ velim, ingenio & labore opus eſt, neque cuivi ſtatim clavis ad arcana datur. Ex vino ipſo, & generoſiſſimo quidem talis quinta eſſentia elicienda eſt, ut arcem recludat regiam & exinde producat, quod non ſine tædio ſumptibusq; innumeri quærunt mortales. Et etſi determinationem quandam habeat ex vite, atque ſic appelletur rectius aqua vitis, reverà tamen aqua vitæ eſt, modó ad ſummam deducatur puritatem. In centro enim conveniunt omnia, adeó, ut ſecundùm *Artephium* ſubtile mineralium concedat in plantarum nutrimẽtum & ſubtile plantarum ſit animalium nutrimentum; unicusque ſit omnium rerum ſpiritu

ritus, sed alter altero subtilior, faciliusq; in quibusdam è carceribus, in quibus conclusus est, cedat, si tamen debito magnete trahatur. Uti enim triplex datur in naturâ regnũ: Animale nempe, vegetabile & minerale; ita quoque triplex magnes datur, animalis, vegetabilis & mineralis. Animalis per pulmones, tanquam instrumenta, virtutem scintillæ alicujus vitalis in corde, in iis, quæ pulmonibus à creatore donata sunt, trahit avidè spiritũ vitæ, qui in aëre invisibiliter circumvolvitur & deportatur; in cæteris per analogum quoddam instrumentum. Est enim, secundùm Nobilem Polonem, occultus in aëre cibus vitæ, quem nos de nocte rorem, de die aquam rarefactam appellamus, panis ὑπερούσιος, non tanquam aër illud ipsum sit, quo vivimus, sed spiritus aëris, qui à nonnullis naturæ ignis vivifici, vel lucis aut stellarum assimilatur, ille, inquam, pabulum verum est vitæ nostræ, quia congelatus melior est, quàm universa terra. Non aliter in vegetabilibus latet scintilla quædã vitæ, utpote, quę secundùm eundẽ nobilẽ Polonum octies millesima & ducentesima pars in grano tritici esse judicatur, atque similiter magneticâ virtute prædita est, dum avidè vitalem

haurit ſpiritum, qui ſic hauſtus incorporatur in illâ ſcintillâ, ut novus reſurgat culmus, quod ſanè hoc modo fit: Nam ſi granum tritici projiciatur in terram, tanquam matricem debitam, tum ſpiritus incluſus in illo grano tritici, imò tanquam compede ligatus in terrâ reſolvitur, ab humiditate pluviæ & aëris, qui verò ſic reſolutus, dum exire ſtudet, atque evolare ex carcere in apricum aërem, relicto corpore craſſo, ſeq; conjungere univerſali contendit naturæ, virtute magneticâ trahit & conſtringit ſpiritum aquæ, imò aërem, & ſpiritum in eo, unde momento temporis & ipſe aëris ſpiritus conſtrictus in viridi eâq; nova veſte, corpore priori relicto, ſuperbit, ſicq; ex inviſibili naturâ in viſibilem abiit, retinens tamen characterem prioris, cùm hodienum ex inviſibilibus viſibilia fiant, quod de creatione Apoſtolus, ſed ſublimiori ſenſu aſſeruit. Ex quorum conſideratione ampliſſimus mihi de pluribus myſteriis jam pateret diſſerendi campus, niſi brevitati ſtuderem. Aliqui ita de hâc re diſſerunt: Si granum tritici proſeminetur in terram, tum ſpiritus ſatis vegetabilis in corpore tritici tanquam compede ligatus, à ſpiritu libero ſalis terræ ambitur & excitatur. Pluviæ

ſiqui-

siquidem inest sal volatile, ex resolutione in terrâ factâ. Verùm, cùm sal illud propter siccitatem nimiam solutioni fœcundiori non sufficiat, agricolæ agros impręgnant fimo, in quo est sal ejusdem naturæ cum tritico (fimus n. est ex stramine, quod cognationē habet cum tritico) atque tum pluvia descendens & humor terræ se immiscens ex terrâ & fimo sal exsugit nitrosulphureum, sibiq; conjungit, quo confortatur & subtilius frumentum gignit. Neq; malè: Nemo enim credit in pluvia esse omnia, salem, lapides, mineralia, quod verò creditu mihi difficile non est, qui oculis idipsum nō semel, sed multoties vidi, atq; rem felici cum successu tentavi, vera enim sunt hactenus, quæ Divi Leschi generis amator fidelissimè consignavit. Aliqui tamen sulphuri vim constringendi attribuunt, inprimis illi, qui omisso sale saltem de duobus agunt rerum principiis, Sulphure nempe & Mercurio. Nam uti ex quatuor elementis tria fiunt, nimirum actione ignis in aërem, sulphur: actione aëris in aquam, Mercurius: actione aquæ in terram sal: ita quoque necesse est, ut per diminutionem ex tribus duo fiant, nimirum sulphur & Mercurius, masculus & fæmina, agens

& patiens, dominus & servus, Gabricius & Beja, & ex his unum incorruptibile & indivisibile, per potentiam naturæ, adjumento artificis. Unde *Robertus de Fluctibus*, considerans in vegetabili regno quatuor elementa, ingeniosè sic disseruit de tritici multiplicatione: *Putrefactione finitâ (sine quâ, testib. scripturis sacris nihil mortuum resurgere aut exaltari queat) illa sempiterna & nunquam moriens quintæ essentiæ scintilla, immediatè à cœlesti sacerrimi Apollinis progenie (qui statuit tabernaculum suum in Sole) derivata, seipsam jam nunc per putrefactionem à quatuor elementorum vinculis quibus in carcere suo opaco conclusa est, liberatam inveniens, fugam, patriam suam ætheriam versus, à quâ primitùs descendebat, suscipere tentat, atque ita gradatim cristam vel caput suum supra terram tenebrosam vel ponderosam primùm se exaltat: Deinde elementum ignis, quod admirabili inclinatione & inviolabili nexu spiritui quintæ essentiæ connectitur, subtilibus fumis & exhalationibus sursum è terrâ post eam quintam essentiam exsurgit, non aliter quàm in Arithmeticâ numerum 4. videmus consequenter 5. sequi, & sic naturali quodam glutine adhæret elementum ignis illi ætheris*

au

aut, quia impatiens esset socium suum dulcem & & formalem relinquere ac perdere, cujus præsentiâ elementum hoc cum tribus suis sociis infeferioribus tantâ pulchritudine ornaretur: aut in eo respectu, quòd res qualibet naturali instinctu ad libertatem suam nativam aspirat, & in propriam mansionem seu patriam reverti avet. Pari scilicet ratione aër sub invisibilis seu subtilis vaporis formâ, seu effigie consequitur, & immediatè post ignem è terrâ ascendit, utpote qui simili planè naturæ ligamento elemento ignis unitur, quo ignis quintæ essentiæ. Tandem elementum aquæ suâ serie & ordine aëri succedit, unde illud immediatè, post aërem, ex terræ matrice sursum exilire animadvertitur, nam idem sibi vēdicat combinationis privilegiū cum aëre, quod aër habuit cū igne. Et quāvis in ultimo loco terra eâdē ratione volatile & fugitivū aquæ elementū amplectatur; tamē ratione pōderositatis, atq; etiā propter ejus in sphærâ ei à creatione assignatâ quiescendi desideriū, sistit aquā in suo motu, eamqúe impedit, ne magis sursum vehatur; atque iterum aqua impedit aërem, cui naturali amicitiâ conjungitur; & iterum impeditus aër adest igni tanquam frænum, illúmque coërcet in suo motu, atque hic denique mirabiliter retinet

radium solis inclusum, illumqúe prohibet, motuique suo, ne magis sursum tendat, omninò obstare videtur; unde provenit, quòd iste radius cœlestis in plantæ summitate seu cacumine, fixè præter appetitum suum permanere cogatur, quæ plãta per radices suas terræ tenebrosæ alligatur, ita, ut scintilla hæc solaris, iterũ partim ab aëre undique obsidente, eámque gradibus inspissationis instar retis undique involvente, partimqúe ab elementis cæteris & præcipuè à terrâ incarceretur, & non aliter captivetur, quàm fuit anteà. Et tamen nihilominùs peculiaris hæc ignis vitalis scintilla inclusa non cessat omni momẽto magneticâ quadam facultate attrahere atque ab alto, quasi in suum auxilium atque assistentiam vocare scintillas formales, ignemq; solarem sibi similem, ad dissipanda & violanda vincula illa noviter nodata atque ligata. Nam aër semper radiis naturæ multiplicantibus impletur, qui invisibiliter in fluctibus aëris huc atque illuc vagantur; atque hi parati sunt ad subsidium sociis suis captivis adferendum &c. Sed hisce lucis scintillis libertatem possidentibus, & in aëreo Oceano undique vagantibus hoc idem accidit, quod famelicis atque audacibus muscis, quæ temeritatem periculo præferentes, tam profundè in

dè in limum illũ mellis limosi, seu Syrupi sacchari se immergere atq; præcipitare animadvertuntur, ut tandem visco illi lethali atque exitiali tam firmiter adhæreant, atque ad mansiones suas redire nequeant: hoc idem, inquam, lucidis hisce Phœbi infantibus seu libertinis cœlestibus accidit, qui invisibilitèr in aëre vagantes, fratres suos incarceratos liberare aggrediuntur, & dolos seu proditiones materiales ignorantes subitò captivantur &c. Hactenus Robertus de Fluctibus, cujus verba ideò, licet prolixiora, adducere volui, ut habeat benevolus Lector concordantiam eorum, quæ de quatuor elementis, tribus principiis, sale, sulphure & Mercurio, itẽq; duobus illis sulphure & Mercurio adferri solent, simile enim simile semper attrahit, neq; scienti difficile est illa duo, ignem nempe & aquam in omni re conjuncta atque de virtute & velocitate inter se invicem certantia excitare, ut crescãt, sulphurq; triplicetur & duplicetur Mercurius, de quo, qui volet, legat Nobilem Polonũ, tractatu de Sulphure. In regno tandem minerali invisibile quoque reperitur semẽ, in spermate visibili, tanquam vitellus in ovi testâ, conclusum, quod destructo corpore priori punctum vix est percepti-

bile; licet *Helmontius* satis philosophicè de eo sic differat: Etsi hæc familia mineralium & metallorum non propaget vi seminis, nec extra se edat posteros, non proinde deficit ens in eâ, quod illam ad destinatos maturitatis fines perducat. Enimverò, cùm nihil uspiam semetipsum disponat, aut moveat, nisi semen sit: necesse est, quicquid generatur, id habere intus dispositorem, qui in aura molli, aquosâ, salsâ, lutosâ &c. sedeat. Non quidem, quòd hîc fluat aut oberret per istam massam, perinde atque in brutis; aut quòd proinde in perpetuo succo habitet: sed aura est per totum incorporata, nec varians ab indole fructus producti. *vid. prædictus Philosophus lib. de ortu formarum* §. 20. Quibus innuere quidem videtur, totum corpus esse semen incorporatum, fortè propterea, quòd illa massa tandem excoquatur tota in metallum: At de spermate sive seminis capsulâ, & dum natura in primo est motu, illum potiùs loqui censendum, propterea quòd & in hoc regno emendando & multiplicando sequestratio fiat & fieri debeat, secundùm *Hermetem*, ignis à terrâ, subtilis à spisso, ut magnes ille liberatus similem sibi attrahat spiritum, acceptoq; vase Saturnus hauriat,

riat, quantum poteſt. Ergò, uti magnes mineralis attrahit ſibi nutrimentum poſt putrefactionem, nec non vegetabilis; ita & animalis hoc ipſum præſtat. Et uti nutrimentum illud invifibile, ſpiritus aquæ & aëris, in vegetabilibus & mineralibus attractum coagulatur in naturam attrahentis, virtute ſulphuris coagulantis: ita quoque in animalibus idem ſpiritus in ſanguinem beneficio coagulantis ſulphuris in ſanguine, coagulatur; aër enim aëri & ſal ſali facilè junguntur, ideoq; etiam magnes noſter animalis, qui aër eſt, avidè ſpiritũ vini, qui & ipſe aër eſt, trahit, ſuoq; ſimili valdè delectatur. Hic verò trahitur avidè, utpote vegetabilis à magnete minerali; imò & hunc ad ſe trahit, ut ſic ſimul trahat & trahatur mirabili ſanè conformitate. Unde ſolo illo ſpiritu nutritur homo, licet utatur mille variatis cibis & potulentis, quia Natura ſeparat centrum & hoc in ſuam convertit naturam, ut magneti aſſimiletur, aliâs orirentur morbi; natura enim pura eâdem naturâ gaudet. Et egregio hoc vegetabili magnete reſolvitur aurum; Natura enim naturam ſuperat: Et hoc ipſo pulchrum & optatum inter

metalla & vegetabilia fit ad medicinam conjugium; Natura enim naturam retinet. Imò alterum alterius beneficio corroboratur. Natura enim naturam emendat. Ut neque omittam penetrandi vim, quam à sale habet, sine quo nulla tinctura vera fieri potest. Ipsa ergò quinta vini essentia est Sal, Sulphur & Mercurius, quæ tamen alio & duplici quidem sale & sulphure vires auctiores nacta citissimè absolvit vim suam, imò ferè in momento, licet neque minùs ipsa quinta essentia per se proprioq; sale & sulphure idem, sed tardius, præstare nata sit. Si quæris, quænam sint illa duo sulphura, quæ illa sint salia? ingenuè tibi respondeo, de altero sulphure & sale jam actum esse in præcedenti capite, de reliquo verò ut agam, non opus esse, cùm perperàm sit, peregrinum quidpiam ingredi spiritum vini, & quod suæ non sit naturæ. Viderunt festivissimo spectaculo, in Holsatiâ, quibus *Māgni illius Herois ac Domini, Domini Friderici, Holsatiæ & Slesvici Ducis splendidißimi* curas in scrutādis Naturæ arcanis intueri antehâc dabatur, tartarum resolvi in uvas, varięq; magnitudinis botros, non peregrino aliquo addito fermen-

fermento, sed illo ipso, quod erat ex tartaro, id quod deinceps multoties cum jucũdissimo successu alibi tentatum, quo ipso sanè labore tartarus non solùm facilè solvitur; sed & in penetrantissimũ facessit spiritũ. Confortari itaq; vini quinta essentia proprio suo sale potest, qui Tartari appellari consuevit, quãvis non existimem, Sal tartari vulgare multùm proficui adferre posse, cùm eidẽ directò reclamet *Basilius* in der Wiederholung des Steins der Weisen: De alio enim sale Tartari loquitur, in der übernatürlichen Wunder Artzney/ quod illo longè præstantius judicat. Licet neque mihi ignotum sit, sal Tartari vulgare & quod in vini doliis post annorum aliquot moram reperitur, non adeò contemnendum esse. Unde & in processibus nonnullis Paracelsi Spiritus Vini Tartarisatus multùm commendatur. Addidissem genuinos quosdam modos parandi alcohol vini, spiritumq; Vini Tartarisatum, aut etiam ipsam quintam essentiam vini. Sed cùm omnium Chymicorum libri processibus ejusmodi abundẽt, nolo hîc crambem ab aliis coctam, apponere, actumq; agere. Jam enim de eo satis egerunt *Arnoldus Villanovanus*, *Lullius*, *Phædro* & alii. Imò omnes tyrocinio-

rum,

rum scriptores non incongrua de iis commẽtati sunt. Et non opus est ingeniosissimis ingeniis præscribere talia. Sufficiat quædam subindicâsse, quorum nihil non veritati consonat. Qui verò plura desiderat de spiritu vini, legat *In Alchymiâ verâ, tract. 9.* von der Creutzherrn in Preussen *Practicâ* auf das *Universal.*

At audio jam regerentes, Spiritum Vini ad res metallicas nihil facere, cùm metalla per spiritus minerales potiùs recludi debeant, ut sulphur medicinale depromant? His respondebo ex Paracelsi praxi. Nonné hic aurum & argentum fecit potabile cum circulato suo, multis non ignoto? Certè, stolidi sunt, qui dum nihil in experto habẽt, aliis contradicere gestiunt. Imó, pigri sunt & indocti, nescientes sphæram activitatis & passivitatis, rerumq; inter se correspondentiam. Disce ergò primùm, ô quisquis es, circulatum Paracelsi & videbis me vera dixisse, imò approbabis hæc omnia. Non verò opus est, ut illud revelem, cùm jam tum quàmplurimi plus æquo sibi sapere videantur, nihilque magis hodie in usu sit, quàm movere litem viris, qui apertam profitentur veritatem. Cæterùm, audi, quid de Spiritu vini habeatur in *libro de principiis & Natura artis*

tis Chymiæ: pag. mihi 36. & 37. Ex vino extrahitur oleitas urens, ergò participat cum sulphure; & huic inest verè maxima virtus naturæ metallicæ, quam ex terra traxit & concepit. Et si illa oleitas vel isti spiritus agiliores sunt multùm, quàm cæterarum rerum, ideò virtutes eorum sunt multùm agiliores quàm cæterorum. Sed tamen sciendum, quòd isti spiritus, sicut textus Alchimiæ dicit, & est veritas, qui veniunt ex vegetalibus & animalibus rebus, non conducant ad Alchymiam, existentes in naturâ vegetabili, sed requiritur, ut per multiplicem depurationem & destillationem perveniant in naturam metallicam, & tandem deserviunt ei. Et paulò post. *Sunt aliqui in vino & auro & argento,* (laborantes) *sic, ut ex vino habeãt spiritum ejus agilimum, confortantes cum eo virtutem auri, ita ut spiritus cum illo figantur, per quos consequenter dilatatur & multiplicatur tinctura auri. Et pro certo inter spiritus vini & spiritus auri est maxima convenientia seu participatio, cùm utrobique sint naturæ calidæ; igitur spiritus vini inseparabiliter figuntur cum auro.*

At inquiat aliquis, ergóne quinta hæc Vini essentia totaliter recludit aurum, & sic quidẽ, ut in aurum reduci nequeat? Si patienter au-

dierit talia propositurus, expediam me certis brevibusq; verbis. Difficile esse recludere aurum ita, ut internus Mercurius à Sulphure interno separetur, dictum est, titulo de Auro circa finem. Et per corrosiva impossibilem esse solutionem auri talem, quæ proficua sit & reduci non possit in pristinam auri speciem, ingeniosè docuit Helmontius, secretorum Naturæ arbiter magnus, *in dispensatorio moderno*: dum ait: *Condolendus est error eorum, qui aurum, argentum, coralla, perlas atque similia per liquores acidos corrodunt, atque dissolvere videntur, putantque hoc pacto intra venas admissum iri, verè suas proprietates nobiscum communicatura. Nesciunt enim, ah nesciunt, acidum venis hostile; ideóq; peregrinâ dissolventium superatâ & transmutatâ aciditate, ejusmodi metalla & lapides, pulverem esse, ut ante. Qui utcunque in tenuissimum pollinem sit redactus, nihil tamen à stomacho conficitur, aut nobis suas vires partitur. Quod ut coram videas. Affunde enim salem tartari rebus dissolutis, in liquore aliquo pontico corrosivo, ac statim dissolutum cadet in fundum in formâ pulveris. Si enim aquæ fortes metalla non mutent in substantia, licet facta sint transparentia, quæ ante erant opaca,*

ta, quin argentum inde sospes recuperetur. Quâ cæcitate ergò propinant lapides & perlas, quasi per corrosiva relinquerent pristinam lapidum aut metalli essentiam? Subtilis enim fuit deceptoris inventum, ut sua magno apud ægros æstimet. Quia ignari deceptores putant, si dissolvens à dissoluto per visum non distinguatur, etiam dissolutum ipsum verè substantialiter esse transmutatum. unde & allegat propriam experientiam in progymnasmate meteori, dum ait §. 6. & 17. *Contunde aurum in laminas, dein in tenuissimas bracteas, inde verò in aurum pictorum, mox iterum in marmore leviga. Deindè cum cinnabari & sale in alcohol impalpabile figas, separa cinnabarim per ignem, & aquâ salem ablue, idque pro lubitu sæpius repete. Tandem cum sale armoniaco, stibio, & mercurio sublimato, & per retortam pelle, idque septies repete, ut totum aurum in formâ olei punicei volatilis redigatur. Est enim summè levigatum, imò & durum, solidum, malleabile, ac fixissimum corpus, quod jam olei in naturam versum videtur. At sanè mentitus ille liquor in pristinum auri pondus & corpus facilè redigitur, prout sal in aquâ solutum sal est & manet & inde repetitur sine salis mutatione, quod sanè sic non fieret,* si dis-

si dissolvens jungeretur dissolvēdo per minima & non sisteretur à Mercurio illius concreti. Nam impossibilis est per ejusmodi corrosiva metallum in interiora constitutiva resolvi, ideoq; jubet, ut discant prius tyrones (addo ego, & periti aliâs) metallorum putrefactionem. Nam nisi intercurrat fermentalis impessio per putrefactionē, quæ præcedit quamlibet radicalem solutionem, frustraneus omnis est labor operaq; & oleū perditur; de quâ verò putrefactione artis clave, cùm omniū Philosophorum libri pleni sint, ego hîc agere nolo, cùm, q; à condito mundo silentii sacro involverunt Philosophi, tenues evolare in auras nefas sit. Nemo n. meo judicio omnium vulgariū Chymicorum, nisi verus Philosophus, invenitur, cui sive materia sive ejusdē cognita sit putrefactio. De his enim verum est illud Augurelli:

Alter inauratam noto de vertice pellem
Principium velut ostēdit, quod sumere possit,
Alter opus quantum subeas.

Latet n. arbore opacâ secundùm Maronem:

Aureus & foliis & lento vimine ramus,
Junoni infernæ dictus sacer.

qui labore ingenti & magno judicio tractandus est ut quemadmodum

Pingui

Pingue solũ primis extemplò à mensibus anni,
Fortes invertant tauri, glebásq; jacentes
Pulverulenta coquat maturis solibus æstas,

Quo illa demũ seges avari agricolæ respõdeat votis, etiam hic vitę suæ principium, quod in se recondit, ignem videlicet insitum, cœlitus infusum, & qui sub duro metalli cortice hebes factus, motus expers, & velut thesaurus incantatus latet, libertatem consequatur, spiritumque subtilem & cœlestem animam per vegetationis motum potenter explicet, tandemq; in summam artis & naturæ perfectionem exaltetur, teste Encheirid. phys. restitutæ §. 166. quamvis

Ille volens facilisq; sequatur, & primo avulso non deficiat alter illi, qui
Maternas agnoscit aves
& geminæ cui forte columbæ
Ipsa sub ora viri cælo venére volantes.

Sed quò proripior? Nulla in nostrâ solutione corrosiva, nulla acida; naturæ amica sunt omnia, aurum, vinum, homo, saccharum multùm se amant, delectantur ad invicem & conspirant amicè, unde fermentis in corpore nostro ex his nulla peregrinitas aut infectio pertimescenda. Sit verò, reducatur per ignem i-

terum in metallum? an verò tum non est medicamentosum? an impar restaurandis viribus, an auri potabilis nomine indignũ? Nempe ad Alchymiam inutile est, non ad medicinam, ob putrefactionis defectum, sine quâ nova generatio fieri nunquam potest. Quemadmodum enim Mercurius, corallatus dictus, ritè præparatus & per aquam ovorum in mercuriũ fixum factus, egregium fit medicamentum, adeò quidem, ut purget corporis humani sordes, ulceráq; vesicæ, laryngis & œsophagi, dulcis enim est, neq; corrosivus; deperdit tamen omnem virtutem medicam, ubi in album metallum reducitur, teste Helmont. c. 14. de febribus, quia nimirum per debitos labores Mercurii sulphur extraversũm, ubi in metallicam abit pulvis ille duritiem, iterum introvertitur: Sic in extraverso sulphure auri in nostro medicamine stat virtus medica, licet si fortè fundi iterum posset, quod à me non tentatum, eam virtutem amittere posset, ubi sulphur illud ad penetralia iterum sua se recepit. Cæterùm, hoc certum est, multùm differre aurum hoc potabile ab illis, quæ per corrosiva fiunt: solventia hîc alterius sunt monarchiæ, cùm in illis præcipitatio per tartari oleum

um ſit prompta: hîc nulla præcipitatio fiat aut fieri poſſit: quin potiùs ipſum tartari oleum ſe facilè miſcet, atq; ipſum quoque tingitur, facto experimento, ſi ejus aliquot guttæ auro potabili affundantur, quamvis planè ejus cõpoſitionem non intret. Metire ergò jam ô homo, quiſquis es, auri noſtri potabilis veritatem & efficaciam! Panaceam audiſti deprehendi in ſolo Sole, in ſolo ſaccharo, in ſolo Spiritu Vini. Quid tibi pollicearis ergò ex tribus his ſuavi conjugio, ſine violẽtiâ ſolutis, conjunctis & in flumen Tago longè felicius liquatis. Profectò, ſi Solis cœleſtis quoddam ſimulacrum eſt, Sol terrenus, aurum; jam omnes illius vires in hoc medicamen aureum concentratas eſſe, meritò dicere poſſum, adeò cœleſti lumine ſplendet, adeò rubini tincturâ conſpicuum eſt, adeò pyropum imitatur, adeò excitat laſſata corpora, adeò reſtituit naturam labentem, ut, quicquid de eo dixero, minùs mihi videatur ejus viribus. Meminit Paracelſus in ſuo manuali lib. 2. pag. mihi 405. factum fuiſſe ſuis temporibus in Alemanniâ (verba ipſius ſunt) quòd quidam Alchymiſta fecerit Spiritum vini, & cùm hoc aurũ potabile; & cum illâ Medicinâ Alchymiſtam 50. annorum ſe feciſſe in

formâ 20. annorum, tam in fortitudine, quàm in pulchritudine, capillos cecidisse, dentesq; eum perdidisse, sed omnia rursus crevisse. Qui dubitat de hoc nostro, an idem sit cum illo, experimentum faciat, & rem veram successu temporis, usuq; continuo percipiet sine molestiâ, cùm juxta Paracelsi mentē omninó paretur. De *Elixire* aliâs *vitæ Florentino* in publico prostat testimonium, quód valeat ad præservationem hominis, ne senii incommoda sentiat, quód resistat putredini, quód vires confortet naturales, vitales, & animales, quód Syncopen tollat omnemq; lipothymiam, quód epilepsiæ & apoplexiæ medeatur, quód lethargicis utile sit, quód flatus omnes dissipet, quód calculosis & urinæ difficultate pressis, imó & colicis, & palpitatione cordis laborantibus subveniat, & quód multis aliis incommodis eliminandis è corpore & animo nostro idoneum sit, quod quidem testimonium Italicâ linguâ editum huc referrem, nisi existimem, lectorem ejus lectione remoratum iri, cùm jam tum ex præcedentibus ejus efficacia notabiliter colligi possit. At in eodē *Rubini, Smeraldi, Iacinti, perle orientali, & altre Gemme, oro, puro, Ambra, musco, è molti semplici*

plici & aromati di diverse qualità sono destillati, uti verba habent. In nostro verò medicamine omnia Naturæ convenienter eunt, neq; tanta est congeries. Per analogiam quandam ad opus magnum Philosophorum mas adest & fæmina, superius & inferius, corpus & spiritus, agens & patiens, solvens & solutum, rex & regina: Aurum, quod in amplexu Sacchari fermè evanescit & ab eo devoratur: Saccharum, quod amoris impatiens aurum planè intra sua viscera condit: Spiritus, quo aurora reducitur, ut Sol tantò splendidior oriatur, radiosq; suos vitales corporis nostri infirmitatibus impertiatur. Adest porrò Sulphur peculiare, sal singulare & Mercurius omninò homogeneus, quorum nullum tamen est sine alio, quin potiùs Mercurius suo gaudet sulphure & sale: Sal suo Mercurio & sulphure, & sulphur suo Mercurio & sale. Quo ipso tamen monendos velim omnes hujus scripti lectores, ne adeò fastidiãt genuinã Tartari Anatomiã, discantq; conjungere spiritũ vini cum Sale proprio, ut fixum fiat volatile & volatile fixum, quibus habitis, neque opus erit igne illo Gehennæ, qui Alcahest vocatur, neq; aliis operosis menstruis aut aquis fortibus. Tan-

tùm enim abest, ut Tartarus sit merum excrementum vini, ut potiùs sit anima ejusdem & vis conservativa, imò sal specificum, quo non datur aliud in rerum naturâ simile aut majus, præterquàm illud, quod suam è cœlo deducit prosapiam, omnibus obvium, nemini notum, aquila nimirum expansa, aut ignis elementaris, cum suo liquore elementari, quæ singulari coctione opus habent, ut ad invicem uniantur, neq; in æternitatem dissolvi queant, quorum pater est Sol, mater Luna, aqua nimirum non madefaciens manus, Sal alcali, Sal armoniacum Philosophorum, cœlum nostrum, aqua in mari mundi versans, in qua circumrotatur gloriæ Divinæ majestas, de quâ *Ezechielis c. 1.* In quâ mundi totius conservatio & perpetuatio, unde vivimus, sumus & movemur, Deo ita dirigente & cooperante, res sic dicta vilis & ubivis obvia, externam speciem intuentibus; Philosophis v. veris pretiosissima, sigilloq; taciturnitatis obsignata. Breviter, secundùm Phædronẽ unum est in mundo objectum omnium, quod propriè dicitur Philosophorum. In testitudine manet album & rubrum in se continet. Unum masculus, aliud fæmina nuncupatur, animale, vegetabile, æs

le, æs minerale: nullum reperitur tale; activam vim habet & passivam, substantiã mortuam ac vivam, spiritum & animam, quam vocant ignari rem vilissimam: quatuor continet elementa in suo gremio contenta; ubi est, reperitur, ab omnibus communiter habetur; parvo redimitur pretio; libra una habetur pro uno solido. Ascendit per se, nigrescit, descendit & albescit, crescit & decrescit. Res est, quam terra producit, & de cœlo descendit, pallescit & rubescit, nascitur, moritur, resurgit, posteà iterum vivit, per plures vias tendit ad finem, sed propria decoctio est supra ignẽ, est lenta, fortis, modesta, augmentatur, quousque securius quiescendo rubificetur. Sed

Ardua prima via est, & quâ vix manè recentes
Enituntur equi, media est altissima cœlo,
Unde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pavidâ trepidat formidine pectus.
Ultima prona via est, & eget moderamine (certo.
Ire per insidias opus est formásq; ferarum.
Utque viam teneas, nullóq; errore traharis,
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Æmoniósque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo.

Scor-

Scorpion, atque aliter curvantem brachia cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore & naribus afflant,
In promptu regere est - - -

Dum ergò tantæ molis est, Lunam cœlo deducere, eclipsin procurare, lucem creare, mundum reparare, mortem cùm vitâ commutare, hoc intereà Philosophiæ Cultores sibi commendatum habeant secretum, pro sanitatis nostræ conservatione ingenuis & perspicuis revelatum verbis, usque dum meliori munere Divûm frui uti liceat. Videant modò qui huic manus admovent aut admovere volunt, ne auri ipsos nimia solicitet cupido, aut retrahat avaritia. In tenebris enim ambulabit, qui Solem interdiu & Lunam de nocte non habebit. Operentur sublimando non sophisticè, verùm philosophicè, & dum calcinant, videant, ne igne oleum & operam perdant. Laborandũ est, justo pondere, mensurâ, debitâ:

Nil etenim immundum patitur purißimus æther,
Nec pravi aut stulti cœlestia lumina tangunt,
Hora brevis bona cuncta rapit, tunc fabula restat.

F I N I S.

